

Romano hangos

ROMSKÝ HLAS • ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE • ROČNÍK 25 • ČÍSLO 18-19 • VYŠLO 20. PROSINCE 2023

CENA 27 Kč

Komentář Tomáše Ščuky:

Vánoční zvyky
a tradice

strana 3

Andrea Kačová:

V momentě, kdy ztratíš
to, co jsi nikdy ztratit
nechtěl, pochopíš, o čem
je život

strana 8, 9

Vánoční rozhovor s operní
zpěvačkou Bohumilou
Sommerovou

strana 10, 11

ZPRÁVY

PRAHA – Vláda schválila nejvyšší nárůst minimální mzdy v historii, zvýší se i zaručené mzdy. Minimální mzda od ledna vzroste o 1600 korun na 18 900 korun, tedy o 9,2 procenta. Zvednou se i čtyři z osmi stupňů zaručené mzdy, která se vyplácí podle náročnosti, odpovědnosti a odbornosti práce. O 1600 korun se zvýší tři nejnižší stupně a o 3200 korun pak ten nejvyšší. Nařízení schválila vláda.

BRUSEL – Evropská komise vyzvala Evropany a členské státy k většímu boji proti nenávistným projevům. Jde o reakci na dění z posledních týdnů, kdy v Evropě narostlo množství protizidovských i protimuslimských útoků v souvislosti s válkou Izraele proti radikálnímu palestinskému hnutí Hamás. „V posledních týdnech jsme v Evropě viděli scény, o kterých jsme doufali, že už je nikdy nevidíme,“ uvedla komise ve svém prohlášení. „Evropa zažívá alarmující nárůst nenávistných projevů a trestných činů z nenávisti a postiženy jsou zejména židovské a muslimské komunity,“ dodala.

USA – Donald Trump v sobotu na setkání s příznivci prohlásil, že mi-

Pokračování na str. 2

Byla to sebeobrana, vypověděl u soudu obžalovaný z vraždy Nicolase Diridy

Krajský soud v Brně se 15. prosince za přísných bezpečnostních opatření začal zabývat případem vraždy u Brněnské přehrady, obžalovaným je muž původem z Ukrajiny, Roman Rohozin. Muž vinu odmítl, uvedl, že šlo o sebeobranu. Poškození u soudu uvedli, že je v tramvaji okřikl a ukazoval na ně pěstí. K potyčce je prý vyprovokoval. Žalobce po skončení dnešního jednání uvedl, že považuje za klíčové výpovědi nezávislých svědků a znalců, které proběhnou v lednu. Zabitým mužem byl Rom, případ v červnu vedl k napětí mezi Ukrajinci a Romy. Sedmatřicetiletému cizinci hrozí až 18 let vězení. Hlavní líčení kolem poledne skončilo a bude pokračovat v dokazování na konci ledna 2024. Vypsány jsou termíny na dva dny.

Ke Krajskému soudu v Brně před devátou hodinou dorazil státní zástupce Petr Bejšovec. Médii povolila soudkyně Dita Řepková natáčet a fotografovat pouze na chodbě před soudní síní, kde stojí dva svědci, E. D. a M. D., které doprovodili příbuzní a přátelé.

Na chodbě před soudní síní nebyl před začátkem jednání obžalovaný Roman Rohozin ani jeho obhájce. Jakmile však byli novináři vpuštěni do jednací síně a bylo jim zakázáno

foto: Patrik Uhlíř, ČTK

filmovat a fotografovat, Rohozin s obhájcem dorazili za doprovodu justiční strážce a vešli do soudní síně.

Poškozený: Muž nás v tramvaji okřikl, ukazoval na nás pěstí

Podle jednoho z poškozených v případě vraždy Roma u Brněnské pře-

hrady obžalovanému několikrát dali pěstí po vystoupení z tramvaje. V tramvaji se podle něj popíjelo, kouřilo. „Pan obžalovaný nás okřikl, co to děláme, ukazoval na nás pěstí. Vylezli jsme ven, šel naproti nám směrem na přístaviště. Žduchl do mě, dostal jednu pěstí, také od dvou dalších,“ popsal konflikt další poškozený. Následně šli po cestě, tam podle

něj konflikt pokračoval. Nevěděl ale, že obžalovaný vytáhl nůž, poškozeného obžalovaný prý bodl ze zadu.

Další z poškozených uvedl, že pána (obžalovaného) napadli, když je vyprovokoval. V tramvaji si podle něj jako skupina 15 až 16 lidí pouštěli hudbu, zpívali a kouřili a muž je

Pokračování na str. 5

S Hanou Prokopovou, vedoucí oddělení výkonu trestu pro objekt „Otevřené věznice“, o českých věznicích

Dobrý den, paní Prokopová. Zajímá mě, jaké jsou dnes vězeňské podmínky?

Podmínky výkonu trestu odnětí svobody jsou právně upraveny zákonem č. 169/1999 Sb. O výkonu trestu odnětí svobody, Vyhláškou MS č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody a Vnitřním řádem příslušných věznic. Uvedené předpisy jsou v souladu s Ústavou ČR a rovněž i Listinou základních práv a svobod.

Kolik lidí sedí ve vězení zbytečně? Všichni odsouzení ve věznicích vykonávají trest odnětí svobody na základě pravomocného rozhodnutí soudu v rámci trestního řízení.

Jak to má vaše věznice vyřešené, co se týče oblasti zdravotnických pracovníků, psychologů?

Pracují u vás zaměstnanci s tímto zaměřením?

Ve Věznicích Jiřice jsou aktuálně dva pracovníci odborného zacházení ve vězeňství – psychologové na plný úvazek a jeden psycholog na částečný úvazek. Ve věznicích vždy pracuje tým odborných zaměstnanců, který je určen pro přímou odbornou činnost při zacházení s věznými osobami. Jedná se mimo uvedené psychology o speciální pedagogy, sociální pracovníce, vychovatele a další odborné zaměstnance, kam řadíme pedagoga volného času, vychovatele terapeuta a kaplana. Jedná se o zaměstnance oddělení výkonu trestu, kteří musí splňovat vysokoškolské vzdělání zaměřené na jednotlivé obory jejich činnosti a dále se celoživotně vzdělávají. Ve věznicích, včetně Věznice Jiřice, působí standardně i lékařský tým slo-

žený z praktických lékařů a zdravotních sester.

Připravujete vaše vězně na návrat do běžného života? Změní se jejich postoje, chování, vztahy?

Intenzivní příprava na návrat odsouzeného do civilního života je hlavní náplní standardizovaného Programu Výstupní oddíl – Otevřená věznice Jiřice. Dle příslušných právních norem může být v každé věznici zřízen výstupní oddíl, popř. výstupní ložnice či cely. Na tento oddíl jsou umísťováni zpravidla odsouzení, jejichž trest je delší než tři roky, v době, kdy jim do konce výkonu trestu zbývá šest měsíců, nejméně však tři měsíce. Toto je doba, kdy se odsouzení intenzivně připravují na přechod do civil-

Pokračování na str. 3

ZPRÁVA

Dokončení ze str. 1

granti bez dokladů „otravují krev naší země“, a použil tak rétoriku, která podle odborníků připomíná tu nacistickou, uvedla agentura Reuters. Sedmadesátiletý Trump je zatím jasným favoritem republikánských primárek a pravděpodobným kandidátem strany na prezidenta USA. „Otravují krev naší země,“ prohlásil Trump s tím, že migranti do USA vedle Jižní Ameriky přicházejí také z Asie a Afriky. Nebylo to poprvé, kdy americký exprezident použil podobná slova. Na konci září ho za to kritizovala Liga proti hanobení (ADL), organizace bojující proti antisemitismu. Podle jejího šéfa Jonathana Greenblatta je takový jazyk „rasistický, xenofobní a odporný“.

Oprava

Milí čtenáři, rádi bychom vás upozornili, že došlo k chybě v rozhovoru s Boženou Gunarovou v RH č. 16.

Jedná se o informaci, že autor povídky Sestry léčitelky není Božena Gunarová, ale paní Agnesa Horváthová pro organizaci Identity Prague. Za chybu se omlouváme.

Konal se charitativní bazárek oblečení

Ve středu 29. listopadu a ve čtvrtek 30. listopadu od 14:30 do 18:30 hodin se v prostorách NZDM Bunkr v Novém Jičíně konal bazárek oblečení pro dobrou věc. Letos to byl již druhý ročník. K zakoupení bylo dámské, pánské a dětské oblečení, dále pak obuv, talíře, knížky, čepice, šály, bižuterie, tašky, závěsy a jiné věci. Sešlo se více než 20 návštěvníků z řad veřejnosti, které bazárek oslovil. Charitativní bazárek navštívili i klienti zařízení a domů si odnesli krásné kousky.

Myšlenka uspořádat charitativní bazárek vznikla již loni, kdy se NZDM Klub Bunkr zapojil do akce „Týden nízkoprahových zařízení“ pořádané každoročně Českou asociací streetwork, které je členem. Pořadatelé se domnívají, že i letošní akce měla úspěch, ale taky velký ohlas. Vybralo se rovných 2 000 Kč. Vybraná částka putuje na účet Compas Charity v Peterborough. V minulém roce NZDM Bunkr podpořil organizaci WAKITAKA.

A jaký má názor na bazárek vedoucí zařízení Bunkr?

„Loni se tato akce nesla v duchu tématu „chudoba“. Proto nás napadlo, že bychom mohli uspořádat bazárek a z vysbíraných penízků přispět na „dobrou věc“. Akce se podle nás vyvedla, a proto kolegyně Eliška měla představu toho, že by se taková obdobná akce mohla uskutečnit i v letošním roce. Děkujeme všem, kteří na bazárek přišli a něco malého si odnesli,“ říká vedoucí zařízení a sociální pracovnice Nikola Vajdová.

Mě osobně se akce tohoto typu líbí, lidé darují oblečení a věci, které ještě můžou dál lidem posloužit a udělat radost. Ať už je to oblečení, hračky nebo obuv. Já vytrídila skříň a darovala dva pytle svého oblečení, které už nenosím. Chtěla bych taky poděkovat lidem, kteří oblečení darovali. I jim patří velký dík. A ti, kdo si nevybrali, si určitě vyberou v příštím roce.

Veronika Kačová

O psychice člověka ve vězení

Měsíc prosinec a Vánoce patří k završení každého kalendářního roku. Vánoční svátky jsou symbolem rodné pohody strávené s těmi nejbližšími. Při této příležitosti však nesmíme zapomenout na ty, kteří jsou z jakéhokoliv důvodu ochuzeni trávit toto významné období s rodinou. Patří sem i osoby odpykávající si svůj trest ve věznicí. Jistě, provinily se a mnohdy i někomu méně či hůře ublížily. Víra lidu ovšem věří i v odpuštění. Postačí nám trocha empatie a uvědomění, že někteří lidé už zkrátka nemají příležitosti, které máme my. Ono uvědomění, ohlédnutí, je svým způsobem projevem solidarity vůči těmto osobám.

Život ve věznicí je velmi specifický a má svá úskalí. Problematika vězeňství je palčivým tématem posledních let hned z několika hledisek. Z hlediska nárůstu počtu vězňů a zároveň nedostatku financí na obnovu a modernizaci věznic, strážných systémů, personálního zabezpečení (ať už jde o služební poměr, tzn. strážné a dozorce, či o zaměstnanecký, tzn. o specialisty – psychology, speciální pedagogy, vychovatele, terapeuty, sociální pracovníky apod).

Bohužel se vězeňství v ČR dostává do krize, jelikož jeho podfinancovanost přináší značné problémy. Ať už jde o bezpečnost, chátrající budovy či zabezpečovací systémy. Chybí také finance na nákup testů pro drogovou depistáž. Za posledních několik let se podmínky ve vězeňství značně ztížily. A to zejména v důsledku nárůstu vězňů a poklesu prostředků na investice do věznic na straně druhé. V současné době se to odráží na výrazném navýšení úsporných opatření, které zavedly všechny věznice. Mezi nejdůležitější opatření patří snížení nákladů na spotřebu elektrické energie, teplé vody atd.

Výšetřovací vazba i samotný výkon trestu odnětí svobody znamenají výrazný zásah do prožívání člověka. Přerušuje se sociální a citové vazby s rodinou, přáteli, spolupracovníky, stereotypy, na vězně působí nové vlivy a tlaky.

Mezi nejčastější psychopatologické reakce vyskytující se u jedinců ve vazbě či ve výkonu trestu patří abnormní reakce – především ve vazbě jsou časté tzv. vazební psychózy, např. Ganserův syndrom – absurdní, nesprávné odpovědi na jednoduché a jednoznačné otázky, dále puerilizmus, chování na úrov-

ni malého dítěte, pseudo-demence, chování podle vlastní představy o obraze duševní nemoci. (Sochůrek, 2002)

Záleží však také na věku vězňů a jejich psychice. U mladistvých a psychicky oslabených vězňů se často objevují sebevražedné sklony. Dochází také k sebepoškozování. Hlavní pohnutkou chování je především získat nějakou výhodu, např. umístění v nemocnici, změnu režimu, nebo také uvolnění nahromaděné tenze u odsouzeného, kterému chybí přirozené stimuly a ventily. Roste zde i alkoholismus a toxikománie. Vězení je ohniskem, kde se užívání drog nebo závislost na nich favorizuje a experimentující či zneužívající závislý jedinec v tomto prostředí nenachází negativní postoj.

Do budoucna si přeji, aby se i podmínky ve věznicí zlepšovaly. Důraz by měl být kladen především na účel trestu, který daná osoba vykonává. Naopak méně závažné tresty či drobná provinění by měly být řešeny mimo trest odnětí svobody. V opačném případě totiž může mít pobyt těchto osob v takto specifickém prostředí negativní dopad v jejich další fungování.

Tomáš Ščuka

ZŠ Cimburkova, kam chodí řada Romů, se postupně změní na waldorfskou školu

Praha 3 postupně přemění Základní školu (ZŠ) Cimburkova ze současného vzdělávacího programu na alternativní waldorfskou výuku. Plán v úterý schválili zastupitelé městské části. Škola se zaměřuje na vzdělávání dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí nebo se zvláštními vzdělávacími potřebami, řada žáků je romského původu a podle městské části nese zařízení rysy segregace. Opozice i samotná škola záměr kritizují. Rozhodnutí naopak přivítala zmocněnkyně pro záležitosti romské menšiny Lucie Fuková.

„ZŠ Cimburkova má rysy segregované školy a složení jejích žáků neresponduje se složením obyvatelstva spádové oblasti ani celé městské části Praha 3. Na ZŠ Cimburkova se dlouhodobě koncentrují děti ze znevýhodněného prostředí a se speciálními vzdělávacími potřebami z celého hlavního města Prahy,“ píše se ve schváleném dokumentu.

První třída s prvky waldorfské pedagogiky se má ve škole otevřít v příštím školním roce, postupně přeměna má být ukončena ve školním roce 2032/2033. Cílem je podle dokumentu rozšířit nabídku vzdělávacích programů v Praze 3, zvýšit atraktivitu školy a snížit podíl žáků s bydlištěm mimo městskou část. „Zároveň dojde k inter-

akci dětí z waldorfské třídy (a budoucích tříd) s dětmi ze stávajících tříd, což je žádoucí z hlediska rozvoje sociálních kompetencí,“ uvádí záměr.

Do ZŠ Cimburkova nyní podle místostarosty Prahy 3 Filipa Málka (Praha 3 Sobě) chodí asi 250 dětí, z nichž 50 jsou děti ukrajinských uprchlíků, 100 jich je z Prahy 3 a zbylá stovka z jiných městských částí či mimopražských. Dodal, že z oblasti, kterou by měla obstarávat, se do školy hlásí ročně jen jedno až dvě děti, i když je to běžná spádová škola. Podle starosty Michala Vronského (TOP 09) navíc bude od příštího roku radnice dostávat peníze nikoliv na každého žáka jako dosud, ale podle trvalého bydliště.

Podle Málka už v Praze 3 dlouho funguje waldorfská mateřská škola, odkud každý rok vyjde 40 dětí, jejichž rodiče by mohli mít zájem v této formě výuky pokračovat. Dodal, že nyní jsou v Praze jen dvě waldorfské základní školy a poptávka je vyšší než počet míst. Městská část podle Málka záměr transformace konzultovala s řadou odborných a neziskových organizací.

Opozice záměr kritizuje. Plán kritizovala opozice. Podle zastupitelky ODS Ivy Vojtkové má

škola dobré výsledky. „Vy teď těmto ohroženým minoritám to vzdělání chcete vzít, chcete to, co tak skvěle funguje, přetvořit na waldorfskou školu,“ uvedla směrem ke koalici. Dodala, že třídy podle ní nejsou segregované, ale smíšené. „Já to vidím spíš jako multikulturní školu, ale segregovanou ani náhodou,“ řekla.

Petr Venhoda (ANO) se také vyjádřil pochvalně ke kvalitě školy a zmínil, že ji po své návštěvě letos v červnu chválil i prezident Petr Pavel. Opozice také zpochybňovala potřebu ve škole zavádět právě waldorfskou výuku.

Romská vládní zmocněnkyně chválí rozhodnutí Prahy 3

Záměr naopak na jednání podpořil Tomáš Klumpar z Domu dětí a mládeže Prahy 3. Absolventi školy, se kterými se setkával, podle něj mluví o tom, že je zařízení nepřipravilo na další studium, které pak často brzy ukončí. „Často si s kolegy říkáme, jak je možné, že uprostřed Prahy, kde ta romská komunita není tak velká, vůbec ještě takovou školu máme,“ řekl.

S Hanou Prokopovou, vedoucí oddělení výkonu trestu pro objekt „Otevřené věznice“...

Dokončení ze str. 1

ního prostředí, před plánovaným propuštěním. Za tímto účelem je jim stanoven program výstupního zacházení, který se ve svých cílech i jednotlivých aktivitách zaměřuje na uvedenou problematiku.

Kdyby se u vás hlásil někdo do služby, jaké dovednosti by měl mít? Co je potřeba zvládnout, aby se člověk mohl stát vězeňským strážníkem?

Kvalifikační požadavky pro případné zájemce o služební, ev. pracovní poměr, jsou součástí náborových akcí a webových stránek věznic.

Jaké programy pro vězně nabízíte?

Každý odsouzený má stanoven program zacházení, součástí kterého jsou odsouzenému stanoveny aktivity tak, aby snižovaly jeho rizika vyplývající z páchaní trestné činnosti.

Co vás na vaší práci baví?

U VS ČR pracuji již téměř 30 let převážně na pozici odborného zaměstnance, tedy v přímém kontaktu s odsouzenými. Jedná se o pomáhající profesi se všemi specifiky, ve kterých stále vidím smysl své práce.

Máme advent a co nevidět tu

máme Vánoce, jak tráví vaši vězni svátky? Říká se, že Vánoce a Nový rok jsou pro vězně nejnáročnější. Jak to vnímají u vás?

„Celá společnost si musí uvědomit, že je třeba i s lidmi, kteří se dopustili překročení zákona, pracovat, napomáhat jim při řešení jejich problémů a potřeb, a tím se pokusit snižovat jejich riziko recidivy. Stále to jsou lidé, kteří jednou opustí brány vězení a stanou se našimi spoluobčany.“

Pracuji v objektu tzv. Otevřené věznice, kde se mimo jiné snažíme o co možná nejužší kontakt odsouzených s jejich rodinami formou zpracování návrhu ředitel věznic pro udělení nejvyšší formy kázeňské odměny – přerušeni výkonu trestu. Výběru odsouzených,

kterým bude umožněno strávit vánoční svátky s rodinou, tzn. přerušeni výkonu trestu, předchází pečlivé posouzení ze strany odborných zaměstnanců ve smyslu posouzení přístupu odsouzeného k plnění povinností během výkonu trestu.

Máte nějaké programy spojené s Vánocemi i přímo ve věznicích? Jaké?

Odsouzení v Otevřené věznicích, kterým nebude umožněno přerušeni výkonu trestu v době vánočních svátků, se účastní tradičních vánočních zvyků – strojení vánočního stromčeka, pečení cukroví, rozšířené sledování TV pořadů, účast na sportovních popř. kulturních akcích, které jsou za tímto účelem pro odsouzené pořádány.

Měla byste pro naše čtenáře nějaký vzkaz?

Ano, měla. Celá společnost si musí uvědomit, že je třeba i s lidmi, kteří se dopustili překročení zákona, pracovat, napomáhat jim při řešení jejich problémů a potřeb, a tím se pokusit snižovat jejich riziko recidivy. Stále to jsou lidé, kteří jednou opustí brány vězení a stanou se našimi spoluobčany.

Děkuji Vám za rozhovor a přeji Vám krásné prožití svátků.
rozhovor vedla Veronika Kačová

Nejvyšší správní soud na návrh vlády rozpustil Romskou demokratickou stranu

Nejvyšší správní soud (NSS) rozpustil 34 mimoparlamentních a regionálních stran a hnutí, mezi nimi například i Romskou demokratickou stranu, Slušné lidi nebo Stranu pro otevřenou společnost. Vyhověl tak návrhu vlády. Důvodem je opakované nesplnění povinnosti předkládat výroční finanční zprávy o hospodaření, uvedl soudce zpravodaj Tomáš Langášek.

“Z tohoto důvodu jsme již dříve činnost těmto politickým stranám pozastavili, avšak ani v dodatečně lhůtě své povinnosti nesplnily, takže musely být podle zákona rozpuštěny a zlikvidovány,” uvedl Langášek.

Seznam stran a hnutí je dostupný na webu soudu. Zásah soudu se týká například také Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu, Nezávislé iniciativy, České pravice, Alternativy pro Česko nebo uskupení ANO, vytrollíme europarlament.

Soud na přelomu října a listopadu obdržel návrhy na rozpuštění cel-

kem 39 politických stran a politických hnutí. O případném rozpuštění zbývajících pěti bude rozhodovat v lednu, kdy se bude zabývat také návrhem vlády na pozastavení činnosti dalších 11 stran a hnutí. Návrhy projednává a rozhoduje o nich sedmičlenný volební senát NSS.

Rozpuštění znamená definitivní konec činnosti. Soud zároveň při

rozpuštění jmenuje likvidátora. V takové situaci jsou po dnešku například Slušní lidé, tedy brněnské uskupení kolem boxera Zdeňka Pernici. Vešlo ve známost přerušeni kontroverzní hry na festivalu Divadelní svět v roce 2018. Slušní lidé pak usilovali o vstup do komunální politiky v Brně, činnost ale postupně utlumili. **ČTK**

Miroslav Tancoš (vlevo) před Úřadem vlády ČR 3. 9. 2013

foto: František Kostlán

KOMENTÁŘ Vánoční zvyky a tradice

TOMÁŠ ŠČUKA

Prosincové číslo je tak trochu i sváteční. Dovolím si v příspěvku seznámit čtenáře se zvyklostmi v mém blízkém i širším okolí.

V naší komunitě jsou Vánoce velmi důležité. Obecně lze říci, že se přístup k těmto svátkům u lidí mění. Každodenní starosti, deprese lidí, zhoršování mezilidských vztahů, to vše má významný vliv. Nemluvě o trvajících drahotě, kdy si značná část obyvatel nemůže dovolit nákup běžných potravin. To vše nás negativně ovlivňuje.

U nás Štědrý večer trávíme s těmi nejbližšími. V tento den bychom na sebe měli být všichni hodní a neřešit jakékoliv konflikty. Od rána se každý člen domácnosti podílí na přípravě večere, úklidu, stolování či doladování posledních detailů vánoční atmosféry. Co se týče jídelní tabule, musí na ní být každý rok vše, na co jsme zvyklí. Začínáme silným slepičím vývarem (kachňakeri zumin), pokračuje bramborový salát + kuřecí a vepřové řízky, dále romane chabena jako jsou goja, holubki, bobaľki makoħa (koláče s mákem), obložené mísy, sladké a mnoho dalšího. Co ale naopak na stole nemáme, je kapr. Rybu samozřejmě, ale v menším množství. Jde většinou o obalované rybí filé nebo lososa. Zkrátka ryby, které nám ještě nějak chutnají a není z nich cítit silná rybina. Co se týče kapra, nikdy jsme mu nepřišli na chuť. Avšak v duchu dodržování tradic nám ryba na stole nechybí.

Večere nezačíná dříve, než sedí všichni členové rodiny u slavnostního stolu. Před večerí promlouvá hlava rodiny, zpravidla otec. Náš tatínek mluvil vždy v romštině hlavně o tom, abychom se zde za rok opět všichni sešli ve zdraví, měli se rádi a vycházeli spolu. Poté rozkrojil jablko na dvě poloviny, podíval se, zda je uvnitř krásné (symbol úspěchu v dalším roce) a ukrojil u stolu každému kousek k zakousnutí.

Vánoční dárky pro nás nebyly nijak zvláštní prioritou. Pocházím z početné rodiny a z dětství si pamatuji, že každý rok nebyl v tomto ohledu bohatý. Hodnotnější pro nás byly společné chvíle s nejbližšími, vyprávění otce a pherasa (srandy).

Mnohé romské rodiny se i navzdory chudým podmínkám snaží připravit pěkné vánoční svátky. Uklízí okolí a zdobí své byty. Čím jsou rodiny chudší, tím je vánoční atmosféra a pocit sounáležitosti silnější. Ta schopnost umět se těšit z věcí, které jsou pro většinu samozřejmé.

Vánoce jsou pro Romy i obdobím, kdy si vzpomínají na příbuzné, kteří už nejsou mezi nimi. V tento den si najdeme chvíli na to navštívit hřbitov, abychom poklidili, položili květiny a zapálili svíčky svým příbuzným. Pokud šlo o kuřáky, zapálíme cigaretu a položíme zemřelému na hrob. Pokud víme, že rád popíjel alkohol, položíme sklenku alkoholu na hrob. Zkrátka vyjádřit zemřelým úctu ve smyslu, že na ně stále myslíme.

Občas dochází v tento den i k tzv. udobření. Pokud jsme během roku někomu, i nechtěně, ublížili a nekomunikujeme, o Vánocích k sobě zajdeme a vysvětlíme si to. Stejně tak je v domě vítaná jakákoliv návštěva.

Přeji všem krásné vánoční svátky a úspěšný nový rok.

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury České republiky

Ivan Ferenc: „Jednou jsem se rozhodl, že se chci změnit..“

Milí čtenáři, ráda bych vaši pozornost doporučila rozhovor s Ivanem Ferencem – člověkem, který měl těžké dětství a mohl skončit „za mřížemi“. Mě jeho osobní příběh zaujal a věřím, že zaujme i vás, milí čtenáři. Tento rozhovor je o tom, že i z té největší tmy má člověk šanci se dostat na světlo. Ivan se rozhodl změnit svůj život. Jeho život v dětství byl dramatický a bolestivý, ale chtěl být v životě užitečný pro druhé a být šťastný...

Ivane, co je příčinou toho, že se člověk ocitá ve stínu vězení? A co tomu předchází?

Zdravím všechny čtenáře Romano hangos. Podle mých zkušeností je hlavní příčina v podstatě v prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Samozřejmě, co nejvíc dítě ovlivní, jsou rodiče. Matka a otec. To, jakým způsobem rodiče své dítě vychovávají a následně to, jak se k němu chovají. Stav rodičů primárně ovlivňuje dítě. Potom to je určité prostředí, ve kterém se dítě pohybuje. Co má kolem sebe, to jsou sourozenci, kamarádi, spolužáci. Dítě ovlivňují autority, ke kterým vzhlíží, mohou to být rodiče, sourozenci, starší kamarád, strejda, babička, děda, učitel, trenér.

Sám jsi podobnou situaci zažil, kdy jsi byl v začarovaném kruhu, tvé dětství nebylo zrovna ideální. Nechybělo moc a skončil jsi za mřížemi. Dalo by se říct, že ve svém životě ses choval občas i kriminálně. Kdy přišel ten zásadní okamžik, kdy sis uvědomil, že takhle to dál nejde? Co bylo to, co tě donutilo tvůj život změnit?

Měl jsem složité dětství. Doma nás bylo hodně, rodiče byli hodně přísní a hraničilo to s týráním. Jako dítě jsem byl hodně nešťastný. Zavíral jsem se v koupelně a prosil jsem pána Boha, že chci zpátky domů, to mi bylo cca 8 let. V té době jsem tomu vůbec nerozuměl. Ano, taky jsem kradl, v pubertě jsem pil, když jsem měl děvče, nedokázal jsem být věrný a dělal spousty špatných věcí... V jednu dobu, asi v pubertě, kdy jsem se začal věnovat sportu, jsem si uvědomil, že se chci změnit. Ke sportu mě tehdy přivedl můj nejstarší bratr, měl jsem ho za veliký vzor. Díky němu jsem začal sportovat – běh, plavání, posilování. Sport mě přivedl k lidem, kteří také sportovali.

Jak nepropadnout zlu?

Je dobré si najít nějakou sportovní aktivitu, která vás zaujme a hodně vás namotivuje. Druhá věc u mě byla ta, že jsem začal pomáhat mladším spolužákům, bylo to pro

mě smysluplné. Měl jsem kolem sebe mladší spolužáky, kteří také chtěli sportovat a já jsem byl rád, že jsem jim mohl být nápomocný... Dodnes mi to zůstalo a jsem za to velice vděčný, že i přesto, že jsem si v životě zažil složité situace, jsem to zvládl. Věřím v to, že každý v sobě má schopnost být šťastný a užitečný. Dělat lidem radost mě uspokojuje. Složitě situace můj život velice ovlivnily a přestal jsem mít potřebu být zlý na ostatní.

|| „Každá lidská bytost do této reality přichází s nějakou karmickou výbavou, tzn. žít s Bohem a nebo se tady vyřádit? Druhá varianta bude dříve či později velice bolestivá, protože, jak víme v této realitě, jak zasejeme, tak sklídíme.“ ||

Jak by se podle tebe a tvých zkušeností mělo předcházet tomu, aby se mladí lidé ocitli v tom začarovaném kruhu a skončili ve vězení? Z mých osobních zkušeností je určitě důležité, aby se rodiče svým dětem věnovali. Například sportovní aktivity, dále zpěv, tanec, kulturní vzdělávání, kroužky a jiné zájmy.

Velmi důležitý je postoj starších osob, které by měly být příkladem pro ty mladší. Rodiče by měli vytvářet kolem sebe a svých dětí zdravé prostředí.

A jak jsou na tom podle tebe děti vězňů?

Významnou roli v takových případech hrají vlastně i prarodiče. Záleží, jak se do role vychovatele dítěte postaví. Vzpomínám si, že mi bylo pět let, když se maminka rozváděla, protože otec byl těžký alkoholik a bil maminku, zažili jsme domácí násilí.

Bylo to pro mě velice bolestivé období, na které nerad vzpomínám. V tom období, kdy se rodiče hádali a doma bylo pořád napětí, řev a hádky, tak jsem se ocitl na několik měsíců v dětské domově. Víím, že matka měla psychické problémy a nebyla schopna se o nás postarat. Našla si pak druhého partnera, který se pro mě stal tátou. Ten mě, dalo by se říct, vychoval a byl pro mě v dospělosti vzorem. Hodně mě toho naučil, co se týče práce. Dnes, když jsem si svůj život a vztahy urovnal, vedu své děti ke sportu a k dalším zájmovým

aktivitám. Můj život je pro moje děti motivací. Řekl bych, že mám štěstí z nebe a jsem za to velice vděčný.

Nejvíce pro děti můžeme udělat to, že je vychováváme příkladem, nikoliv direktivou. Milujme své děti! Nešetřme je, ale budme jim příkladem a kamarádem. Odstraňme direktivitu a uvědomme si, že ta zloba zanechá v dítěti silnou emoční stopu, která mu v budoucnu může být na přítěž. Vše by mělo být nastavené v rovině lásky. Pozorovat své dítě, co ho baví, dát mu prostor, aby se projevil jeho dary. Dary ve smyslu, co ho láká a baví, co ho přitahuje, a tím mu umožnit se rozvíjet. Nezapomenout také na spirituální výchovu. Vést děti k tomu, aby věděly, že nejdůležitější v životě jsou vztahy. Vychovávat je k pokoře a laskavosti. Protože, ve své podstatě, jediné, co se máme naučit, je být šťastný a užitečný.

Utrpí podle tebe nějakou psychickou újmu děti, když jsou nuceny žít v dětském domově nebo je vychovávají dědečkové a babičky?

Život v dětském domově není žádoucí, ale vesměs se stává, že děti v dětských domovech jsou psychicky odolnější než ty, které vyrůstaly ve vatě.

Ivane, máš nějaký vzkaz pro naše čtenáře?

Neházej flintu do žita, život je dar a je opravdu krásný. A já jsem tvůrce svého života. No a jak zaseju, tak sklídím. Mějte se krásně a krásně svátky.

rozhovor vedla Veronika Kačová
foto: archiv Ivana Ference

Byla to sebeobrana, vypověděl u soudu obžalovaný z vraždy...

Dokončení ze str. 1

okřikl. Poškozený řekl, že si zakryl obličej, aby ho nezachytily kamery. Dodal, že čelí obvinění z napadení.

„Jeli jsme šalinou, kouřili jsme, pouštěla se hudba, skupina asi 15 až 16. Pohádali jsme se tady s pánem, začal po nás řvát, ať přestaneme zpívat, začal na nás křičet. Pak jsme vystoupili, tam jsme pána napadli,“ popsal situaci poškozený. Obžalovaný podle něj dostal asi tři rány, žádný nůž u něho neviděl. Sám byl zraněn na ruce, má malou jizvu. „Já si ho ani nevšiml. Nevšiml si ani, jestli to bylo nožem,“ uvedl. Dodal, že obžalovaný byl agresivní, ukazoval na ně pěstí. V tramvaji podle něj skupina popíjela alkohol, on sám vypil asi lahev vodky.

„Vystoupili jsme a byl od nás tři asi tři metry a šel k nám. Když došel, tak jsem mu dal pěstí a Nikolas také. To bylo všechno dobré, ale když jsme šli nahoru, tak to začalo znova. On tvrdil, že tam jsme ho zase napadli, že jsme ho kopali, ale to vůbec není pravda,“ pospal pro zpravodajský server ROMEA.cz celou událost jeden z poškozených.

„Napadl nás, bodl mě pod lopatkou, ležel jsem v Bohunicích v nemocnici. Mám tam pořád jizvu a budu ji tam mít do konce života,“ dodal poškozený na chodbě soudu.

Obžalovaný u soudu tvrdil, že šlo o sebeobranu

Muž obžalovaný z červnové vraždy u Brněnské přehrady uvedl, že se bránil napadení pěstmi od skupinky lidí, s nimiž měl konflikt v tramvaji, a bál se o život. Nožem švihl na svou obranu a nepoznal, že někoho zasáhl.

Obžalovanému vše tlumočí překladatelka. Popsal, že jel s přáteli z ubytovny tramvají na ohňostroj na přehradu, skupinka jiných lidí ale začala v tramvaji hlučet. Uvedl, že si pouštěli hudbu, dělali hluk, houpali se na držadlech. „Když už to bylo nesnesitelné, požádal jsem je, aby toho nechali,“ uvedl obžalovaný. Následoval verbální konflikt v tramvaji, kde na svoji adresu znamenal nadávky, následně konflikt po vystoupení z ní.

Podle výpovědi Roman Rohozin nemohl se svými přáteli jít jinudy než kolem skupinky, kterou před tím napomínal v tramvaji. Když kolem nich procházeli, tak na něj mluvili, ale přátelé Rohozina jim zahradili cestu, takže pak pokračovali dále do kopce, kde ho mladíci měli napadnout.

„Dostal jsem pěstí do levé části hlavy od jednoho, zprava ránu za ucho pak od druhého. Pokusil jsem se je odstrčit, ale oni začali mlátit silněji. Kryl jsem si oblast očí a nosu, dostával jsem úder do ucha, zátylku, hrudníku. Pak mi začalo hučet v uších, měl jsem mžítky před očima, sotva jsem rozlišoval siluety. Cítil jsem se hrozně, mohli mě zabít,“ popsal situaci Rohozin.

„Přemýšlel jsem, jak je vylekat,“ pokračoval ve výpovědi Rohozin s tím, že si vzpomněl, že má vzadu v batohu nůž na krájení potravin, tak jej vytáhl, aby ho nechali na pokoji. „Kryl jsem se, vytáhl jsem nůž, otevřel jsem pouzdro, párkrát jsem s ním švihl ze strany na stranu, abych upoutal pozornost a pak jsem slyšel křik,“ řekl. Rohozin uvedl, že jak švihal nožem, necítil žádný odpor, ani na svých rukou neviděl krev. Šel se pak podívat po známých dolů na zastávku, zastavil jej až policista.

Soudkyně a státní zástupce podrobně zjišťovali, jak proběhl klíčový okamžik rvačky. Tedy v jakém okamžiku Rohozin vytáhl nůž, zda již stál nebo ještě ležel. „Ruku do batohu jsem možná dal, když jsem ležel, ale celé to trvalo, takže pak už jsem stál, těžko říct. Levou rukou jsem se bránil a pravou jsem sahal do batohu,“ uvedl Rohozin s tím, že nožem máchal až ve stoje. Soudkyně pak upozornila na rozpor s výpovědí z přípravného řízení, kdy uváděl, že byl v momentě máchání nožem na kolenou. „Tím, že tam byl svah, tak jsem spadl a byl jsem na jednom kole,“ vysvětloval obžalovaný s tím, že počítal s tím, že když švihl nožem, budou od něj dál a pouze je vystraší a nezraní je.

Soudkyni pak zajímalo, kde byli přátelé Rohozina, protože na fotografii z místa činu jsou vidět dvě skupiny, které stojí proti sobě. „Nevím, kde byli,“ řekl Rohozin před soudem s tím, že naposledy je viděl na zastávce, kde přehradili přístup k němu skupince z tramvaje.

„Byla to donucená sebeobrana, nehodlal jsem nikoho zranit nebo se dotknout, dokonce jsem ani nevěděl, že jsem se do někoho střelil,“ řekl muž, který kromě jiného před soudem na jeden z dotazů státního zástupce uvedl, že pracoval na Ukrajině také v ochrance.

Na dotaz, proč si myslí, že ho skupinka z tramvaje napadla, Rohozin uvedl: „Bylo to kvůli tomu, že já, Ukrajinec, člověk nižšího řádu, jsem si dovolil jim, pánům zeměkoule, něco vytknout.“

Žalobce považuje za klíčové výpovědi svědků

Žalobce Petr Bejšovec novinářům po skončení jednání řekl, že za klíčové považuje výslech nezávislých svědků, který má soud v plánu v lednu,

a také výpověď znalců. Jednání je nařízeno na 25. a 26. ledna, druhý den by mohly zaznít závěrečné řeči, soud by případně mohl i vynést rozsudek.

„Hlavní líčení je v poloviční fázi, těžko jej nyní mohu blíže komentovat. Klíčové budou výpovědi svědků, kteří tu budou v příštím hlavním líčení. Jde o svědky, které považují za nezávislé, kteří měli možnost celou situaci pozorovat. V této věci má soud poměrně těžký úkol, protože musí v zásadě určit míru nutné obrany, což je velice složitá právní otázka. Nezbyvá než vyčkat, jaké bude konečné rozhodnutí soudu, které se bude odvíjet od toho dokazování,“ uvedl Bejšovec.

Na otázku, zda trvá na tom, že šlo o vraždu, odpověděl, že to zatím nemá důvod jakýmkoliv způsobem měnit. Uvedl, že pokud by změnil právní závěrečný návrh, měl by to jako první slyšet soud, ne novináři.

Předsedkyně senátu Dita Repková v závěru jednání nastínila, že první lednový jednání den by měli být slyšení svědků, které navrhuje obžaloba. A to v dopoledních hodinách. Odpoledne by měly přijít na řadu výpovědi znalců. Druhý den by mohly zaznít závěrečné řeči, případně i rozhodnutí. Pokud by rozhodnutí nezaznělo, odročovalo by se už jen za tímto účelem.

Souzený muž poblíž tramvajové zastávky podle obžaloby nožem napadl a zranil tři lidi, kteří skončili v nemocnici. Jeden z nich později v nemocnici zemřel.

Jednání proběhlo za přísných bezpečnostních podmínek

Jednání začalo za přísných bezpečnostních opatření s mírným zpožděním krátce po deváté hodině, a to za značného zájmu médií. Plná jednací síň ale nebyla, ze 70 míst k sezení bylo obsazeno zhruba 30.

Žalobce Petr Bejšovec vznesl obžalobu. „Asi v 19:40 v Brně na asfaltovém chodníku spojujícím zastávku městské hromadné dopravy Přístaviště a ulici Přístavní při vzájemné potyčce se třemi poškozenými mladými muži na tyto za použití svého nože zaútočil,“ uvedl Bejšovec. Jednomu z mužů podle něj obžalovaný způsobil smrtelná zranění, další dva zranil. Podle obžaloby muž v tramvaji zasáhl proti nevhodnosti chování skupiny, následovaly potyčky po vystoupení z tramvaje. **ČTK**

Soud přiznal vyšší odškodnění dětem deportovaným ze Vsetína

Nejvyšší soud (NS) dvěma rozsudky zvýšil odškodnění pro děti z romských rodin, které se v roce 2006 musely vystěhovat ze Vsetína. Nyní už jsou dospělé a získají částky od 10.000 do 95.000 korun, zjistila ČTK z rozsudků dočasně zpřístupněných na úřední desce. Soud poukázal na rozpad jedné z rodin, zprůhrané vazby a kontakty. Vsetín vystěhoval romské rodiny z pavlačového domu v době, kdy město vedl Jiří Čunek (KDU-ČSL), nyní znovu starosta. Objekt byl ve špatném stavu, město jej pak nechalo zbourat. Romové skončili buď v kontejnerových domech ve Vsetíně, nebo ve starých domcích mimo kraj.

Následně spory měly složitý vývoj, postupně padla řada rozhodnutí v několika liniích. Vrchní soud v Olomouci v roce 2021 uložil městu povinnost omluvit se dopisem a zaplatit několika rodinám odškodnění v souhrnné výši 302.000 korun, jednotlivé děti měly získat několik tisíc, případně částky kolem 10.000 korun. Dvě rodiny se ještě obrátily na NS – a dnes úspěšně uspěly, Vsetín jim vyplatí více peněz.

Vsetínská radnice v čele s Čunkem v roce 2006 vystěhovala ze zdevastovaného domu v centru města desítky převážně romských obyvatel, s nimiž měla problémy při placení nájemného. Část získala ubytování v domech z obytných kontejnerů na okraji Vsetína, některé romské rodiny skončily v domech na Jesenicku. Postup vyvolal kritiku Romů, ochránců lidských práv, politiků i starostů obcí, kam město Romy vystěhovalo. Dům, který byl ve špatném stavu, město dalo zbourat.

NS významně navýšil odškodnění zejména pro děti z rodiny, která se musela vystěhovat do Vlčic na Jesenicku. Dům byl starý, vlhký, bez odpadu, septiku i koupelny, s dožilou elektroinstalací a kamny v jedné místnosti. Nebylo v silách rodiny, aby dům opravila. Otec od rodiny odešel, většina dětí skončila v ústavěch.

„Mimořádnost situace žalobců a závažnost zásahu do jejich práva na rodinný život v porovnání s ostatními případy hromadného vystěhování rodin ze Vsetína spočívá právě v tom, že důsledkem tohoto zásahu byl naprostý rozpad rodiny, zprůhraní základních rodinných vazeb a odnětí dětí z jejich nejužší rodiny,“ stojí v rozsudku senátu s předsedkyní Martinou Vršanskou. Šest členů rodiny tak nově získá odškodnění od 87.000 do 95.000 korun pro každého.

Další rodina se odstěhovala do Vidnavy na Jesenicku, taktéž do starého a neudržovaného domku. Předtím ve Vsetíně dlužila na nájmu, soud jim uložil byt vyklidit, avšak svou situaci neřešili, což NS vytknul tehdy dospělým členům rodiny. Zdůraznil, že pokud se člověk ocitne v těžké sociální situaci, je namísto očekávat, že vyvine alespoň nějakou snahu nalézt řešení, obrátí se třeba na orgány státní sociální podpory nebo charitativní organizace.

Nečinnost však nelze vyčítat lidem, kteří tehdy byli dětmi, případně byli nesvéprávní. Alespoň jim tak NS navýšil odškodnění. Dostanou od 10.000 do 40 000 korun. Více peněz náleží těm dětem, které byly v době stěhování starší. Zprůhraní sociálních kontaktů totiž podle NS dopadá méně tíživě na děti v útlém věku, tíživěji na dospívající. „Proto je namísto výše náhrady odstupňovat s přihlédnutím k věku těchto žalobců tak, aby se starším z nich dostalo náhrady vyšší, mladším náhrady nižší,“ stojí v rozsudku.

NS také zrušil část výroku o nákladech řízení v obou rozsudcích. Náklady se bude znovu zabývat Krajský soud v Ostravě.

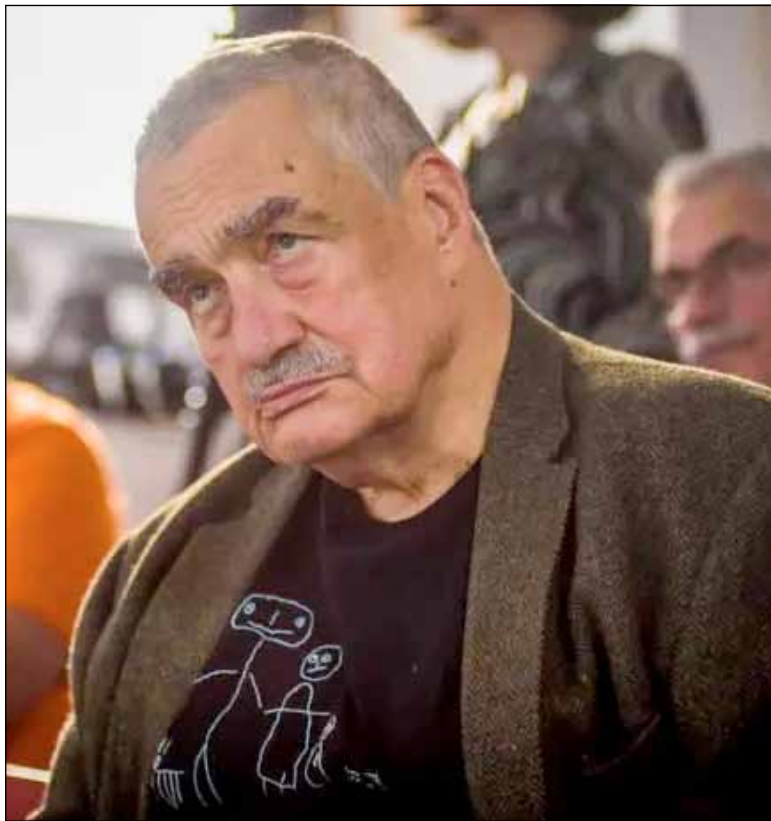
Dům, který rodiny původně obývaly ve Vsetíně, byl ve špatném stavu, město se jej snažilo vyklidit. Jeho postup však byl terčem kritiky. Některé z rodin, které využily nabídku na přestěhování mimo město, poté město zažalovaly. Romové tvrdili, že byli ze Vsetína deportováni pod nátlakem. Kritizovali například to, že je zaměstnanci městského úřadu v souvislosti s koupí domků donutili podepsat listiny, které si nemohli ani přečíst. Údajně neměli ani možnost svobodně si zvolit místo, kam se s rodinami přestěhují.

Starosta Vsetína Jiří Čunek (KDU-ČSL) respektuje rozhodnutí Nejvyššího soudu (NS), nevyloučil ale podání k Ústavnímu soudu

Čunek upozornil na to, že všechny rodiny byly vystěhovány rozhodnutím soudu bez náhrady. Město podle něj mohlo lidi vystěhovat na ulici a nechat je tam. „Situace těchto rodin byla taková, že zdevastovali dům, neplatili a rozhodnutím soudu měli být vystěhováni na ulici. Rozhodnutím města něco dostali a za to má být město potrestáno. To si myslím, že je skutečně nespravedlivé,“ uvedl Čunek.

Odmítl, že by vystěhovaní začali pít nebo nepracovat, když byli přestěhováni. Uznal, že šlo také o rodinné vazby. „Ano, bylo to pro ně nepříjemné, ale neplatili a soud rozhodl,“ uvedl Čunek. Vystěhovaní podle něj měli také možnost přestěhování odmítnout. **ČTK**

Trio Romano zahrálo na rozloučení s Karlem Schwarzenbergem

Pohřeb bývalého šéfa diplomacie, poslance a senátora Karla Schwarzenberga doprovodila první prosincovou sobotu akce v pražském paláci Lucerna. Obsahovala hudební vystoupení či výstavu fotografií z života bývalého politika, který zemřel ve věku 85 let. Na akci zahrálo i hudební uskupení Trio Romano.

Schwarzenberg, příslušník jedné z nejstarších šlechtických rodin v Evropě, zemřel v neděli 12. listopadu ve Vídni, kde byl poslední dny hospitalizovaný kvůli dlouhodobým zdravotním problémům. Schwarzenbergova rakev byla vystavena pro veřejnost od středy 6. prosince do pátku 8. prosince v kostele Maltézských rytířů Panny Marie pod řetězem v Praze. Pohřeb se uskutečnil v katedrále svatého Víta na Pražském hradě v sobotu 9. prosince v poledne.

Následnou akci v Lucerně připravila iniciativa nazvaná Karel žije dál, za kterou stojí tým ze Schwarzenbergovy prezidentské kampaně v roce 2013. „Protože setkávání nejrůznějších lidí a jejich propojování je to, co Karla opravdu zajímalo a těšilo, rádi bychom mu vzdali hold a společně oslavili jeho naplněný a pozoruhodný život,“ uvedli organizátoři akce na Facebooku.

„Punková pocta“ v Lucerna Music Baru se uskutečnila v pasáži, kavárně Lucerna, galerii i velkém kinosále od 16:00 do 22:00 a navázala na smuteční obřad. Vystupili zde účinkující, kteří měli ke Schwarzenbergovi blízko a z těch sociálních ‘bublin’, které měl nejraději, vysvětlili organizátoři akce. Politika připoměli i výstavou fotografií či ukázkami z filmů.

Jedním z vystupujících bylo i romské hudební uskupení Trio Romano. „Karla Schwarzenberga jsem osobně znal, vážil jsem si ho jako člověka. Hraní na koncertě považuju za naprostou samozřejmost,“ uvedl pro zpravodajský server Romea.cz frontman skupiny Gyulla Banga.

Trio Romano je pražská kapela, která vznikla už v roce 2009. Kromě multiinstrumentalisty Gyully Bangy jsou stálými členy kapely také bratři Petr a Miguel Horvátovi, které můžete znát například z formací Bengas (Miguel) nebo Bachtale Apsa (Petr). Dalším „nestálým“ členem je Patrik Banga. V repertoáru skupiny se dají najít prvky balkánské hudby, tradiční romské hudby a v posledních letech také jazz a swing. Kapela vystoupila mimo jiné v pořadu TV Nova MasterChef, pravidelně se účastní festivalů jako je například Letní Letná. Jazzové prvky kapely můžete slyšet například v audioknize Skutečná cesta ven. V prosinci tohoto roku vydá Český rozhlas záznam hodinového koncertu kapely, který byl nahrán v dubnu tohoto roku.

V pražském Lucerna Music Baru také zahráli Garage & Tony Ducháček nebo Už jsme doma. K uctění památky bývalého šéfa diplomacie, poslance a senátora Schwarzenberga vystoupila i Eva Turnová a Lucia Piuissi, Monika Načeva, Michal Koval, Hornácká muzika Petra Mičky, James Harries, Tornado Lue nebo Karpatské Chrbáty.

Hudební koncert nebyl jedinou aktivitou v Lucerně, která proběhla na počest Karla Shwarzenberga. V galerii byla k vidění i výstava jeho fotografií, které se promítaly v přilehlých prostorách. V kině Lucerna se průběžně promítaly i snímky ze Schwarzenbergova života. ČTK

ZŠ Cimburkova, kam chodí řada Romů, se postupně změní na waldorfskou školu

Dokončení ze str. 2

Jakub Čihák:
Waldorfská škola není řešením pro romské děti

Podle Jakuba Čiháka, ředitele organizace R-Mosty, je téma existence a podoby ZŠ Cimburkova diskutováno už dlouho nejen na Praze 3, ale i v pomáhajících profesích. Škola má historii už od 70. let minulého století a čím déle nepřicházela veřejná správa s žádnými novými přístupy, postupně si vytvořila specifický „ekosystém“, který plní i jiné funkce než klasická základní škola.

„Pro rodiče i děti je to místo tradice bezpečného zázemí, kde dětem nehrozí urážky a stres, pro některé ostatní školy a celý veřejný sektor úniková volba pro umístění romských dětí z problémového prostředí,“ uvedl pro zpravodajský server Romea.cz Jakub Čihák.

„Je otázkou, do jaké míry pak mohlo vedení školy ošetřit všechny funkce klasické a standardizované školy dokonale. Proti jasné pravdě ‘Segregovaná škola je špatně’ tak vyrostly i další pravdy. Zejména ty, které poukazují na generace trvající návyky romských rodin z okolí, rizika vzniku segregace v jiné škole po potenciálním zrušení školy, ale zejména, alespoň za mě, výhled ve smyslu ‘až se jednou bude škola desegregovat, bude to chtít propracovaný a citlivý plán, který dětem prospěje a nikoho citelně nepoškodí,“ dodal Čihák, podle kterého je otázkou, zda o takový plán, že v Cimburkově vznikne waldorfská škola, jde.

„Za mě toto řešení propracovaný a citlivý plán pro rodiny a děti ze ZŠ Cimburkova nepředstavuje. Je to plán na vznik alternativní školy pro jiné děti, ne plán na ošetřenou desegregaci romských žáků,“ uve-

dl pro Romea.cz.

Podle něj desegregace je prostě rozdělení a sama o sobě nemusí představovat kvalitní posun vpřed pro životy konkrétních dětí, pokud se dostatečně neošetří určitý přechodový rituál, a pokud veřejná správa neudrží na dalších školách vstřícné a profesionální prostředí k novým romským dětem.

„Ze zkušenosti waldorfských pedagogů, se kterými jsem měl možnost mluvit, vyplývá, že romské děti, resp. děti ze sociálně slabých rodin, se na waldorfských školách zpravidla nedokáží udržet. Nevnímám situaci tak, že by vznik waldorfské školy na ZŠ Cimburkova měl vést k tomu, aby ji navštěvovaly romské děti, jakkoliv jim v tom jistě formálně nebude bráněno. Pevně doufám, že úsilí radnice Prahy tři neskončí s vytvořením tříd waldorfské školy, ale bude v horizontu let sledovat a účelně zasahovat do plynulého přechodu romských dětí do standardních škol. Šance na to, že to dobře dopadne, tu jsou,“ dodal pro zpravodajský server Romea.cz Jakub Čihák.

Sociální pedagožka ze ZŠ Cimburkova rozhodnutí radnice kritizuje

Sociální pedagožka Irena Venturová, která na škole pracuje, prohlásila, že změna školy byla rozhodnuta neoficiálně už dávno předtím, než se o ní dozvěděli zástupci školy. Podle ní se jednalo o jednostranné rozhodnutí radnice, které nebere v úvahu potřeby a názory romských rodin a učitelů, kteří s nimi dlouhodobě spolupracují.

„Během podzimu pak proběhly dvě schůzky – v říjnu s pedagogy, v listopadu s rodiči. Zatímco my i rodiče jsme stále doufali, že se jedná o diskuzi o tom, jakým způsobem by měla změna proběhnout,

o naší budoucnosti již bylo rozhodnuto,“ uvedla pro zpravodajský server Romea.cz Venturová.

„Jako sociální a speciální pedagog chápu záměr něco změnit, ale nechápu, proč o svém osudu nemohou spolurozhodovat sami rodiče, kteří k nám své děti posílají dobrovolně, a ani učitelé, kteří s nimi již léta pracují a komunitu znají,“ dodala.

Podle Ireny Venturové byla na schůzce s pedagogy navržena mnohá doporučení, která by proměnu školy mohla uskutečnit citlivěji. „Například důsledné dodržování přijímání dětí na základě spádovosti školami v celé Praze, návrh pro další schůzku, na které škola představí vlastní způsob řešení, využití 10 let prázdné budovy školy na Havlíčkově náměstí,“ uvedla Irena Venturová, podle které ale starosta i další zástupci měli o dalším směřování školy jasno.

Venturová také poukázala na to, že vážné komunikace mezi školou a radnicí. „Realita je bohužel taková, že se o dalších krocích dozvídáme z různých, tedy ne radničních zdrojů. A to i v případech, kdy se nás to přímo týká. Na všech probíhajících schůzkách narážíme na problémy a nejasnosti spojené s novým provozem školy, které si radnice neuvědomuje a v některých případech ani neví, co vše je potřeba zařídit, ať se týká stávajícího systému či nového waldorfského pojetí, což působí velmi neprofesionálně,“ dodala pro Romea.cz Irena Venturová.

„Myslím, že v takto citlivé záležitosti by naopak mělo být vše předem dobře promyšleno a vycházet zejména z komunikace se zástupci školy. Ocenila bych také jasně vytvořený postup, a to s hlavním důrazem na děti a jejich rodiče,“ uvedla na závěr pro zpravodajský server Romea.cz Irena Venturová, sociální pedagožka na ZŠ Cimburkova.

ČTK, Zdeněk Ryšavý

V soutěži Romano suno získaly ocenění dvě desítky romsky píšících dětí i dospělých

Romano suno je jazyková soutěž v romštině. Jejím smyslem je umožnit romským dětem i dospělým popsat svět kolem sebe vlastníma očima a ocenit jejich znalost romštiny – jazyka, který se ve veřejném prostoru běžně nevyskytuje. Většinou společnosti pak dila ze soutěže přibližují svět Romů a zvyšují povědomí o možnostech romštiny jako plnohodnotného jazyka. Soutěž pořádá od roku 1996 obecně prospěšná společnost Nová škola.

Vyhlášení vítězů se konalo v Americkém centru v Praze dne 7. prosince od 11:00 hod. Ceny za nejlepší texty a videa v romštině zde vítězům předaly Iveta Kokyová a Stanislava Miková.

„Letos nám přišlo hodně textů. Mám radost z účasti dětí a mladých lidí z Podsadku u Staré Lubovny na Slovensku. Téměř všechny jejich texty, které vytvořili v ZUŠ Jána Melkoviča, jsme ocenili. Hodně cen si také odvezly děti ze Základní školy Jungmannova v Jihlavě. Ale zdaleka nejvíce textů máme už několik let z Ostravy.“

Zveřejněny byly také nové podcasty Nové školy. Především v podcastové řadě Te merav vyšla na pokračování celá novela Ivety Kokyové Famelija ča jekh a v podcastech Vaker roman es díl zaměřený na současnou romskou dětskou literaturu. Vydali jsme ale také další tři pohádky ve dvou hlavních romských nářečích. Jsou určené dětem, jejichž znalost češtiny je na začátku jejich školní docházky nízká, zatímco romsky umí zcela.

Od 13:00 se zde konalo finále 2. ročníku soutěže Džanas roman es, v níž spolu v napovídání slov v romštině soutěží dvojice účastníků.

Více o soutěži Romano suno a vyhlášení najdete na www.novaskola-ops.cz/romano-suno.

Každý má právo na plnohodnotné vzdělávání. Někdo to má ale z různých důvodů těžší...

Kdo jsme? Obecně prospěšná společnost Nová škola je nevládní, nezisková organizace, která od roku 1996 podporuje inkluzivní vzdělávání jazykově, sociálně či kulturně znevýhodněných dětí a mládeže. Vedle toho zajišťujeme různé formy metodické podpory a další vzdělávání i pedagogickým pracovníkům, zavádíme do škol inovativní kon-

cepty čtenářských klubů a školního asistenta. Usilujeme o koncepční řešení otázek spojených s inkluzivním vzděláváním – jsme členem České odborné společnosti pro inkluzivní vzdělávání.

Romano suno 2023 realizujeme díky podpoře Úřadu vlády ČR v rámci dotačního programu „Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků pro rok 2023“. Děkujeme také Velvyslanectví USA v Praze, Společnosti Mattel Czech Republic s.r.o., nakladatelství Kher, nakladatelství Portál i individuálním dárcům: Markétě Hajske a Stefanu Döhnertovi.

Záštitu nad soutěží převzala Zmocněnkyně vlády pro lidská práva Klára Šimáčková Laurenčíková.

Marie Podlahová Bořkovicová

Češi mají rádi Slováky, Němce a Vietnamce, ale ne Araby, Rusy a Romy

Za uplynulých deset let se výrazně zlepšil vztah české společnosti k Vietnamcům. Z listopadového průzkumu agentury STEM také vyplývá, že Češi mají dlouhodobě velmi příznivý vztah ke Slováckům a cizincům pocházejícím z vyspělých zemí, naopak špatně vnímají geograficky a kulturně vzdálené národnosti i Romy. Po loňském napadení Ukrajiny Ruskem jsou v očích Čechů Ukrajinci nyní přijatelnějšími sousedy než Rusové, zatímco před konfliktem tomu bylo naopak.

Ještě v 90. letech 20. století by přijala Vietnamce za souseda necelá desetina Čechů, v roce 2014 by to nevdalo 40 procentům dotázaných. Nyní by je dobře sneslo už 71 procent obyvatel. „Ukazuje se tak, že vietnamská komunita byla většinou české společnosti přijata,“ uvedla analytička STEM Kateřina Duspivová.

Mít za sousedy Slováky by nevdalo 91 procentům Čechů, drtivá většina by neměla potíže ani s tím mít v sousedství Angličany, Američany, Francouze a Němce. Relativně velkou náklonnost vyjádřili Češi i k Chorvatům, které by za souseda bez problémů přijalo 71 procent respondentů.

Přijatelnost ostatních národností, zejména z východních zemí, například Arabů, Syřanů nebo Afghánců, zůstává podle autorů průzkumu dlouhodobě na nízké úrovni. „Na druhé straně pomyslného žebříčku stojí většinou národnosti, které jsou geograficky i kulturně vzdálené. Život vedle cizinců pocházejících z těchto zemí vnímá většina Čechů jako problematický, nebo dokonce nepřijatelný jev. Méně než čtvrtina Čechů si tak dovede představit život vedle Araba, Afghánce, Syřana či Súdánce,“ konstatovali analytici STEM.

Česká veřejnost dlouhodobě zaujímá negativní postoje i vůči Romům – jejich přijatelnost za souseda dosáhla letos v listopadu 24 procent, což jsou podobné hodnoty jako u cizinců z arabského světa.

V souvislosti s konfliktem na Ukrajině se u české veřejnosti zhoršil vztah k Rusům, a zastavil se tak rostoucí trend z předchozího desetiletí. V listopadu si podle výzkumu STEM dovedlo představit Rusa za souseda 36 procent Čechů, zatímco v roce 2016 to byla polovina oslovených. „Přijatelnost Rusů se tak začíná v tomto ohledu znovu propadat na úroveň, která byla zaznamenána v průběhu 90. let 20. století, kdy by Rusa za souseda přijala bez problémů pouze přibližně pětina Čechů,“ konstatoval STEM.

U Ukrajinců je patrná opačná tendence. Zatímco na přelomu tisíciletí by přijala Ukrajince za souseda bez problémů pouze desetina Čechů, nyní se přijatelnost Ukrajinců jako sousedů zvýšila na 45 procent. Přijatelnost Ukrajinců jako sousedů tak o devět procentních bodů přesáhla přijatelnost Rusů.

Průzkum STEM se uskutečnil od 2. do 13. listopadu mezi víc než tisícovkou respondentů starších 18 let.

ČTK

Mladíci snili o společnosti bez „cikánů“ a chtěli vyhodit do vzduchu tři velvyslanectví

Mladík, který v roce 2021 plánoval se spolupachatelem bombový útok na tři velvyslanectví v Praze, odešel od Krajského soudu v Brně s podmíněným osmnáctiměsíčním trestem s odkladem na 2,5 roku. Oba sdíleli extremistické názory, plánovali velmi detailně konkrétní podobu teroristického činu, hledali na internetu návody na výrobu výbušnin a některé po jejich výrobě dokonce vyzkoušeli, uvedla soudkyně. V době činu byli oba mladíci nezletilí. Proti rozsudku je možné se odvolat k Vrchnímu soudu v Olomouci.

Čin plánovali na 19. dubna 2025 ke 30. výročí teroristického masakru v Oklahoma City, při němž zemřelo téměř 170 lidí a bezmála 900 bylo zraněno. Plán, který měli, měl zasáhnout velvyslanectví USA, Izraele a Číny.

Mladíkovi z jižní Moravy bylo v době spáchání činu 16 let, jeho dří-

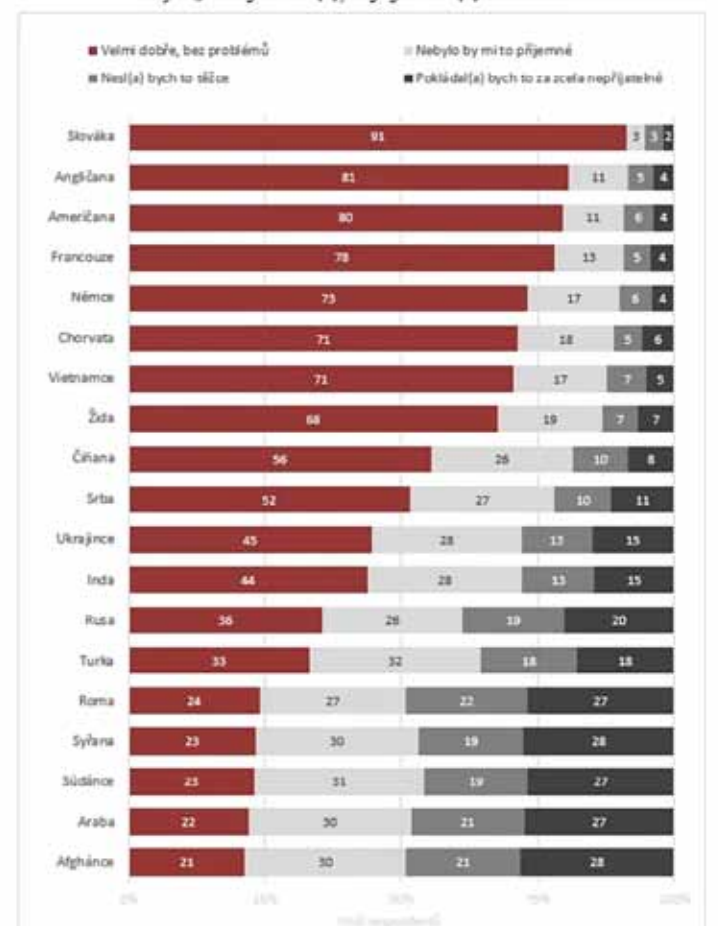
ve potrestaný spolupachatel byl o rok starší. Ten již dříve odešel od soudu taktéž s podmíněným trestem, jeho soud považuje za hlavního strůjce a iniciátora činu. Dnes odsouzený musí být také pod dohledem probačního úředníka, musí se podrobit sociálnímu a psychologickému výcviku.

Soudkyně také konstatovala, že delikvent snil o nové silné společnosti, ve které nebudou lidé, jako

jsou „cikáni“, pornoproductenti a řada dalších, které nenáviděl. Jeho rodiče podle soudkyně selhali a selhávají ve výchově. Podle ní je nepochopitelné, že se ani nedostavili na vyhlášení rozsudku a že jejich syn musí soudnímu líčení čelit sám.

Odsouzený strávil stejně jako komplic ve vazbě podle žalobkyně Petry Lastovecké pět měsíců. Neměl také zájem o dohodu o vině a trestu, protože se cítil být nevinný. ČTK

Graf 1: „Jak byste nesl(a), kdybyste měl(a) za souseda:“

Zdroj: STEM, Trendy 2023/11 (N=1 021).

Nové zákony a opatření pro ochranu obětí násilí, menšin, dětí a postižených

Vláda připravuje řadu změn zákonů i další opatření k posílení lidských práv v Česku. Chystané kroky mají přispět k lepší ochraně před domácími a sexuálními násilím, prosazování práv dětí či ke zlepšení podmínek lidí s handicapem a jejich pečujícími. Na konferenci Lidská práva a Česko to dnes v Praze řekl ministr pro evropské záležitosti Martin Dvořák (STAN) a vládní zmocněnkyně pro lidská práva Klára Šimáčková Laurenčíková. Ta věří, že se kroky podaří přijmout ještě v tomto volebním období. Konference připomněla 75. výročí přijetí Všeobecné deklarace lidských práv a den lidských práv, který připadá na 10. prosince.

“Díky spolupráci (s neziskovým sektorem, veřejnou správou, firmami, akademiky) se vládě daří přijímat řadu pozitivních kroků směřujících k naplnění lidských práv různých skupin,” uvedl Dvořák. Mezi úkoly, na kterých vláda pracuje, jmenoval navrhované zřízení postu dětského ombudsmana či uzákonění nepřipustnosti fyzických trestů u dětí. “Obě tato legislativní opatření jsou na dobré cestě a věřím, že vláda je brzy projedná,” řekl ministr.

V “pokročilé fázi přípravy” jsou podle Dvořáka i normy proti domácímu a sexuálnímu násilí. Laurenčíková zmínila změnu definice trestného činu znásilnění. Nový zákon proti domácímu násilí má pak zahrnovat řadu novel. Domácí násilí by se mělo brát v potaz při vypořádání společného vlastnictví manželů a při svěřování dětí do péče po rozvodu. Upravit to má novela občanského zákoníku. Zákaz naříditi povinnou mediaci by měl platit pro rozváděné partnery v případech, že mezi nimi bylo domácí násilí. Novela přestupkového zákona má oběti zajistit právo na doprovod důvěrníka a na zabránění kontaktu s pachatelem při přestupkovém řízení. Novela o policii prodlouží vykazání z deseti na 14 dnů.

Parlament by měl brzy rozhodovat o ratifikaci takzvané Istanbulské úmluvy proti násilí na ženách a domácímu násilí. Ministr věří, že obě komory dokument podpoří. “Je to náš velký úkol,” řekl Dvořák. Za zásadní považuje prosazování práv postižených, seniorů či etnických menšin, za důležité označil narovnání práv stejnopohlavních dvojic a jejich potomků.

Zmocněnkyně uvedla, že podle průzkumů zažilo diskriminaci v Česku přes deset procent lidí. Ženy vydělávají v průměru o 17 procent méně než muži a na stejných pozicích o 11 procent méně. Školní výsledky dětí jsou závislé na vzdělání a majetnosti rodičů. Přibývá nenávislných projevů vůči etnickým či náboženským skupinám a uprchlíkům. Předsudkům čelí senioři. „Nerovně zacházení tak nadále negativně ovlivňuje život stovek tisíců lidí v Česku,” řekla Šimáčková Laurenčíková. Připomněla také chystanou novelu s rozšířením osobní asistence pro postižené i s podporou pečujících či návrhy opatření k odstranění segregace romských školáků. Zmocněnkyně věří, že se normy i další kroky podaří přijmout do voleb.

Podle ministra se lidská práva stávají terčem zpochybňování a zlehčování. Poukázal na růst populismu, extremismu či antisemitismu i ruský vpád na Ukrajinu.

ČTK, foto: Petr Zewlakk Vrabc

Vánoční rozhovor s operní zpěvačkou Bohumilou Sommerovou

Ahoj, Bohunko, děkuji za tvůj čas a jsem ráda, že mohu čtenářům přiblížit tvůj pohled na Vánoce. Vzpomeneš si na své dětství v čas spojený s Vánoce?

Ahoj, Verunko, zdravím i všechny čtenáře. Vzpomínky na vánoční čas z dětství nemám moc příjemné. Vybavuji si jen matně, že byl někdy v průběhu let vánoční stromek a zdobil se převážně sladkostmi z bonboniéry a čokoládovými salonkami.

Dostávala jsi nějaké dárky jako dítě a pak, když jsi vyrůstala v dětském domově? A jak to je dnes, když už jsi dospělá, jaké dárky k Vánocům dáváš a jaké naopak dostáváš?

Dárky jsme doma nedostávali. Až v časech, kdy jsem vyrůstala v dětském domově Domino v Plzni, jsem teprve poznala, jak vlastně Vánoce vypadají a co všechno k tomu patří. Já se většinou snažím dávat dárky osobního charakteru, hlavně aby toho dotyčného obdarovaného potěšily.

Dnes už slavíš Vánoce se svou rodinou. Jaké jídlo k Vánocům vaříš? Jak vypadá vaše vánoční tabule?

Ano, mám úžasnou rodinu. Jídlo máme tradičně české – bramborový salát, kuřecí řízek a pro mého muže aspoň rybí fileť. Vánoční tabule musí být barevná. Vánoční věnec, sváteční nádobí, nádherný věnec, prostě aby byla poznat atmosféra Vánoc.

Vánoce jsou za dveřmi. Jak se chystáš na letošní svátky?

Na Vánoce se moc těším. Vloni jsem si je moc neužila, neboť mi před svátky odešla do nebe tetička. Bohužel ani letos nebudeme moc veselí, neboť nám během tohoto roku odešlo moc důležitých lidí – manželova maminka, další moje tetička a mohla bych dále jmenovat. Ale musíme se s tím naučit žít a brát tyto životní rány jako součást bytí. Takže ano, připravuji se statečně – uklízím, vymyslím výzdobu, pečů cukroví a sháním dárečky.

Dodržuješ nějaké vánoční zvyky s rodinou? Jaké to jsou?

Na vánoční zvyky nějak nezbyde čas... ale snažíme se zachovat tu sváteční náladu, poslouchat vánoční koledy, trošku se zklidnit a užít si společný čas v rodinném kruhu.

K Vánocům patří bezpochyby pohádky, jakou vánoční pohádku máš nejraději?

Má nejoblíbenější pohádka je česká Popelka.

Říká se, že Vánoce jsou svátky křesťanů a dětí. Mají pro tebe stále kouzlo?

Určitě ano. Je to tak nádherný čas, kdy se člověk zastaví a nasá-

vá do sebe klid, pohodu, radost, očekávání.

Před Vánoce lidé stresují. Jak to máš ty? Máš nějaký stres před Vánoce? Konkrétně jaký?

Ano, je to tak. Já nejsem výjimka. Stresuji se v rámci toho, že nestihnu vše připravit dle svých představ.

„Snažíme se zachovat tu sváteční náladu, poslouchat vánoční koledy, trošku se zklidnit a užít si společný čas v rodinném kruhu.“

V čem se liší Vánoce předtím a teď? Co se podle tebe změnilo k lepšímu a co naopak k horšímu?

Dříve měl čas Vánoc hlubší podtext. K horšímu, si myslím, že se změnil přístup a postoj k Vánocům, co se týče hodnoty dárků. A zlepšení, určitě, co se týče výběru možností materiálních věcí.

Jak vnímáš zimní období ve svém životě, líbí se ti zima a vsudypřítomný sněh? Nebo jsi spíše typ člověka, který zimu „nedává“?

Zimu mám ráda právě kvůli Vánocům a také kvůli zpívání a pořádání vánočních koncertů. Ale jinak radši teplo.

Se zimou jsou taky spojena různá nachlazení. Jak se proti nim bráníš a co ti nejvíc zabírá?

Bohužel se nemocem ubránit moc nedá. Mám čtyři děti, a to je těžké se vzájemně nenakazit. Samozřejmě, nějaká ta ostrážitost, nechodit mezi nemocné lidi, nechodit zbytečně na velké akce atd.

Máme téma v Romano hangos vězni v ČR. Jaké jsou podle tebe nejčastější důvody, proč se Romové ocitají ve vězení?

To je pro mne docela těžká otázka. Nemám o tomto tématu přehled. Ale asi nejčastěji, si myslím, jsou

odsouzeni za výtržnictví, alimenty, domácí násilí nebo krádež.

Máš ze svých blízkých někoho, kdo se ocitl ve vězení?

Ano, můj otec byl ve vězení za alimenty.

A jak je na tom dnes? Jak ho vězení pak ovlivnilo?

Je to už dávno a do společnosti se začlenil bez problémů.

Tvoje dětství bylo silně ovlivněné životem v dětském domově. Jak jsi vnímala tyto svátky, když jsi byla dítě a žila v dětském domově?

A jak to podle tebe mají děti, které jsou o Vánocích bez své rodiny?

Ano, již na začátku jsem psala, že kouzlo Vánoc jsem poznala až v dětském domově. Byly to nádherné roky. Vždy jsem si na Vánoce přála výbavu do života a opravdu jsem ji vždy dostala.

Určitě není dobré, když jsou děti bez rodičů nebo aspoň dalších rodinných příslušníků. O Vánocích na rodině lpí nejvíce děti. V dětském domově se tety a strejdové snaží vytvořit dětem krásné Vánoce, zmírnit jejich osamělost a smutek.

Co bys na závěr popřála našim čtenářům?

Verunko, děkuji ti za milé povídání a přeji tobě i našim čtenářům klidné pohodové svátky plné radosti, naplnění, dárků a také nalezení času pro sebe i své blízké.

rozhovor vedla Veronika Kačová

E operno spevačka Bohumila Sommerová the o karačoňakro vakeriben

Servus, Bohunko, palikerav vaš tiro časos the som rado, hoj tuha šaj vakerav pal kada, sar dikhes e Karačoňa. Leperes tuke pre tiro čavoripen, pre Karačoňa?
Servus, Verunko, lačho dives tuke the savore dženenge, save ginen. Leperibena pre Karačoňa man nane but lače. Leperav mange čeporo, hoj varesave berša ehas karačoňakro stromos, the šukalahahas les nekbuter gulipenca the čokoladenca.

Chudehas varesave dinora pre Karačoňa, sar salas čhajori, the sar baruvehas avri andro čavorikano kher? The sar oda ehin adadives, kana sal imar bari, save dinora chudes the save visar des?
Dinora khere nachudahas. Až palis, sar baruvavas andro čavorikano kher Domino ke Plzňa, prindžardom, sar e Karačoňa dičhuvel the so savoro andre kada kampil. Me dav dinora buter kajse, save le dženeskere kerela radostá.

Adadives imar likereres e Karačoňa tira familijaha. Savo chaben pre Karačoňa taves? Save chabena tumen pro skamind?
Hi, ehin man lačhi familija. O chaben amen ehin tradično čečiko – bandurkengero salatos, rizkos the perdal miro rom mači. O chaben pre Karačoňa mušinel te avel farebno. Karačoňakro partkos, karačoňakre taňira, šukar vencos, kavka hoj te dičhol karačoňakri dzeka.

E Karačoňa hiňi pal o udar. Sar tut pre late richtines?
Pre Karačoňa man radisaluvav. Oka berš mange len napredžidilom, vašoda hoj amenge angle inepa odgeľas andro ňebos e bibi. Bizo kada berš amen tiž naavela but bachtali, vašoda hoj amenge kada berš odgele pherdo bare džene – le romeškri dajori, miri aver bibi, the šaj bi pisinavas buter. Ale mušinas amen kaleha te sikhľol te dživel, the te lel kale dživeskere dukha jekhetane andro dživipen. Ta hi, richtinav man čačes – pratinav, arakhav o šukalariben, pekav o gulipen the rodav o dinora.

Likeres la familijaha varesave sikhľipena? Save?
Pro karačoňakre sikhľipena načhuvel časos... ale likereres ineposkri dzeka, šunas ineposkre giľa, čeporo skušinas te zaterdol the te predživel peske o jekhetano časos peskra familijaha.

„Likereres ineposkri dzeka, šunas ineposkre giľa, čeporo skušinas te zaterdol the te predživel peske o jekhetano časos peskra familijaha.“

E Karačoňa pes thovel jekhetane le paramisenca, savi paramisi dikhes pre Karačoňa nekradeder?
Miri nekfeder paramisi hin čečiko Popelka.

Phenel pes, hoj e Karačoňa hin inepos le manušengro, save paťan Devles, the le čhavorengro. Ehin la perdal tute furt peskro šukariben?
Bizo, hi. Ehin oda ajsa šukar časos, kana pes o manuš zaterdol the thovel andre peste smirom, mištiben, radostá, užardipen.

Angle Karačoňa o manuša stresnen. Ehin the tut varesavo stresos angle Karačoňa? Savo?
Hi, ehin oda kavka. Me nasom viňimka. Stresinav man, hoj nabirinava savoro te kerel kavka, sar kamav.

Savi ehas e Karačoňa akor, the savi hiňi akanak? So ehin feder, abo visar, gorededer?
Akor ehas andre Karačoňa bareder džanlipen. Gorededer ehin, hoj pes kerdas aver e godi andro dinora pre Karačoňa. The feder ehin bizo, hoj ehin bareder avrikidlipen the možnosť andro materijalna veci.

Sar likereres o jevend andre tiro dživipen, pačisalol tuke o jiv the šilale

divesa? Abo sal manuš, savo o jevend nadikhel rado?
O jevend dikhav rado vaš e Karačoňa, the tiž vaš o gilavipen the karačoňakre koncerti. Ale feder dikhav kerado.

Le jevendeha hin thodo jekhetane pherdo prefadipena. Sar sal upre tu, so tuke nekbuter andre kada šegetinel?
Zijand pes khatar nasvalipena nadžal but te mentinel. Hin man štar čhave the hin pharo, hoj savore te nanasvaluvav. Bizo kampil varesavo merkišagos, te naphirel maškar nasvale džene, te naphirel hjaba pro bare akciji, kaj hin pherdo džene, the aver...

Ehin amen tema andro Romano hangos pal o bertenoša andre Čečiko republika. Save hine perdal tute nekbuter dovoda, soske o Roma džan te bešel?
Ehin oda perdal mande calkom pharo phučiben. Nane man pal kada tema godi. Ale mišlinav, hoj nekbuter džan te bešel vaš o bordelis,imenti, kheribnaskero mariben, abo čoriben.

Ehin tut maškar tire pašune džene vareko, ko ehas andre bretena?
Hi, miro dad bešel as andre bretena, vaš o alimenti.

The sar upre hino adadives? Sar les e bretena kerdas aver?
Ehin oda imar čirila the maškar džene pes pale thođas bi o problema.

Jepaš tiro čavoripen predžidilal andro čavorikano kher. Sar likereres kale inepa, sar salas čhajori, the dživehas andro čavorikano kher? The sar upre hine o čhavore, save hine pre Karačoňa bi peskri familija?
Hi, imar pro začatkos pisinđom, hoj šukar Karačoňa arakhlom, až sar somas andro čavorikano kher. Ehas oda šukar berša. Furt mange pre Karačoňa vinšinavas veci andro romňaduno dživipen the čačes len furt chudavas.

Bizo nane lačhes, sar nane o čhave peskra daha, dadeha abo aspoň peskre phralenca pheňenca. Pre Karačoňa o čhavore pre peskri familija hine nekbuter sikhade. Andro čavorikane khera o biba the bača le čhavorengre keren so nekšukareder Karačoňa, kamen lenge te šegetinel andre lengero korkoripen the pharipen.

So bi phenehas amare dženenenge, save ginen?
Verunko, palikerav tuke vaš o vakeriben the vinšinav tuke the amare dženenenge, save ginen, mište inepa andre pherdo radostá, dinora, the tiž, kaj peske te arakhen o časos pre peste the peskre pašune džene.
Phučelas e Veronika Kačová

Cenu zmocněnkyně za prosazování lidských práv získalo 18 lidí a organizací

Ocenění za ochranu a prosazování lidských práv získalo 11. prosince v Praze 18 lidí a organizací. Svou cenu jim předala vládní zmocněnkyně pro lidská práva Klára Šimáčková Laurenčíková. Udělovala ji letos poprvé, a to v šesti kategoriích. Šestičlenná porota vybírala z téměř stovky nominovaných. Mezi oceněné patří třeba Zdeněk Ryšavý z organizace ROMEA, Lukáš Pulko, zakladatel fotbalového klubu Mongaguá, ředitelka organizace proFem Jitka Poláková, evangelický farář Mikuláš Vymětal, Viktor Heumann ze spolku Trans*parent či zástupce ukrajinské menšiny Bohdan Rajčinec.

„Každý a každá z dnešních oceněných svým příkladem ukazují, že Česká republika je země, kde lidé dokážou vnímat praktický význam lidských práv v každodenním životě a aktivně přispívat k jejich ochraně a prosazování. Ve spojitosti s Mezinárodním dnem lidských práv a vyhlášením Všeobecné deklarace lidských práv se obvykle obracíme spíše do minulosti, lidská práva jsou však důležitá pro naši současnost i budoucnost, abychom jako společnost byli soudržnější, odolnější a pestřejší,“ uvedla zmocněnkyně. Věř, že se udělování ceny stane tradicí.

Za přímou podporu ocenění dostala ředitelka Ženského vzdělávacího ústavu Vesna Barbora Antonová, šéfka organizace proFem Jitka Poláková a evangelický farář Mikuláš Vymětal. Cenu za osvětu a vzdělávání získal Zdeněk Ryšavý z organizace ROMEA, zakladatelka festivalu Most Pride Karolína Nodosová, Jitka Rudolfová z iniciativy pro postižené Žit po svém a Monika Vlčková Mičková, která upozorňuje na šikanu ve sportovním prostředí.

„Ocenění neberu jen jako ocenění pro mě, ale je to ocenění pro celou organizaci ROMEA. Je to ocenění pro každého, kdo prošel organizací ROMEA za dobu její dvacetileté existence a podílel se na aktivitách, které ROMEA dělá,“ uvedl po udělení ceny Zdeněk Ryšavý.

ROMEA se zaměřuje na tři oblasti aktivit týkající se romské komunity. První jsou mediální aktivity, kam patří zpravodajský server Romea.cz, časopis Romano vodi a první romská internetová televize ROMEA TV. Druhou oblastí je pak oblast vzdělávací, ve které ROMEA poskytuje stipendia a další podporu romským studentům středních a vysokých škol a studentům vyšších odborných škol. Poslední oblastí jsou pak aktivity zaměřené na historii, v rámci kterých nabízí školám workshopy s virtuální realitou koncentračního tábora pro Romy v Letech u Pisku nebo sbírá vzpomínky romských pamětí a zveřejňuje je na www.pametromu.cz.

Za mimořádnou výzvu si cenu odnesli zástupce ukrajinské menšiny v menšinové radě vlády Bohdan Rajčinec, studenti a studentky Gymnázia na Zatlance za svou sbírku s názvem Pošli pizzu do Mojžíře a Anna Jelačičová za zajišťování pomoci pro uprchlíky z Ukrajiny. V kategorii inovací ocenění putovalo k Lukáši Pulkovi z organizace Mongaguá za podporu sportování dětí z vyloučených lokalit a k Ester Pačtové z organizace Místní místním za zlepšování života lidí bez domova.

„Jeden můj kamarád mi řekl strašně krásnou větu, která mě velmi zasáhla. Každé město na světě by si zasloužilo mít svoji Mongaguú. Moc děkuji, Kláro, že jste mě takto ocenila, moc si toho vážím. Cena není jenom pro mě, je to cena pro všechny fanoušky Mongaguú a především ta cena je pro všechny Mongaguúáky, ne které jsme moc hrdý. Všem vám moc děkuji,“ řekl při předávání Lukáš Pulko.

Cenu za dobrovolnictví má Sára Křivánková z organizace Mnoho světů za otevření tématu lidských práv v maloměstech, zakladatelka Dobrovolnického centra v Ústí nad Labem Lenka Vonka Černá a Juanita Kansil za projekt Snížit kulturu práh za zpřístupňování umění lidem z okraje společnosti. Za advokační činnost ocenění připadlo Viktoru Heumannovi ze spolku Trans*parent, porodní asistentce Ivaně Königsmarkové a Pavlu Souchovi, který zastupuje děti vězněných rodičů.

Kandidáty a kandidátky na cenu vládní zmocněnkyně pro lidská práva bylo možné navrhovat do 3. listopadu přes webový formulář. V porotě, které předsedala Šimáčková Laurenčíková, usedli zástupci a zástupkyně odborů úřadu vlády a ministerstva zahraničí, šéfka Asociace společenské odpovědnosti Lucie Mádllová a právnička z univerzity v Oxfordu Barbara Havelková.

ČTK

O Roma vakeren

Pořad ČR určený pro Romy. www.romove.cz

Ceník inzerce

celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)
1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)
1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)
menší formát – 7 Kč/cm²

Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25%

žádosti o inzerci na: holomkova@srmn.cz

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno: .....
název organizace: .....
adresa, PSČ: .....
e-mail: ..... telefon: .....
počet objednaných výtisků: .....

způsob platby: hotově složenkou

bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:

bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Cejl 460/35, Brno 602 00. Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010 nebo pošlete e-mail s vašimi údaji na adresu holomkova@srmn.cz

cena předplatného pro rok 2023 je 420 Kč

Kamen te sikh'lol romanes? Chcete se naučit romsky?

Přihlaste se na kurz romštiny pro začátečníky

V kurzu se naučíte základní fráze, slovíčka i gramatiku. Většinu hodiny budeme konverzovat. Budeme si ale taky povídat o romských realitách a zvycích a čas bude také na vaše otázky.

PISINAS
*„přendá šoha
nigda šova
šovleske“*
ROMANES

VAKERAS
ROMANES

DŽANAS
E BALVA
DEJ
ROMANES

- Kurz má šestnáct lekcí
- Probíhá on-line formou v aplikaci Teams
- Termín: od 6. září do 20. prosince 2023
- každou středu od 18:00 – 18:45
- Kurz je pro veřejnost a zdarma.
- Povede ho Iveta Kokyová a Máša Podlahová Bořkvcová
- Kurz pořádá za podpory Úřadu vlády ČR Nová škola, o. p. s.
- Hlaste se na marie.borkovcova@novaskolaops.cz

Úřad vlády České republiky Projekt byl realizován za finanční podpory Úřadu vlády České republiky.

Obecně prospěšná společnost Nová škola je nezisková organizace, která od roku 1996 podporuje inkluzivní vzdělávání menšin, cizinců či jinak sociálně či kulturně znevýhodněných dětí a mládeže.

SRNM

Adresa redakce

Romano hangos

a

Společenství Romů

na Moravě

Cejl 460/35,

Brno 602 00

tel.: 545 246 673

www.srmn.cz

číslo účtu:

2300661977/2010